

L-Eżamijiet Annwali għall-Iskejjel Medji 2022

IT-TMIEN SENA

IL-MALTI

IL-HIN: Saghtejn

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

Għall-istudent/a:

1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub/a.
2. Ortografija, punteġġjatura, sintassi, ideat u preżentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultati aħjar.

Għall-għalliema:

II-MARKI	It-Taħdit	15	
	Il-Fehim mill-Qari	20	
	Il-Metalingwa	10	
	Il-Kitba	25	
	Il-Letteratura	20	
	Is-Smigh	10	
	IT-TOTAL	100	

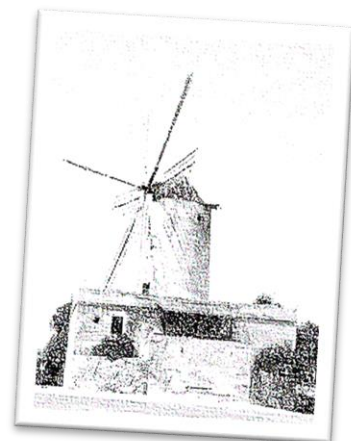
Kummenti:

Taqsima A: IL-FEHIM MILL-QARI

Aqra sewwa din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet.

Il-Mithna ta' Kola

Il-Mithna ta' Kola, li tinsab ftit passi 'l bogħod mit-Tempji tal-Ġgantija fix-Xagħra, Għawdex, **reġgħet fethet il-bibien tagħha** wara li nġhatat il-ħajja u l-glorja tagħha tal-passat. Dan wara li Heritage Malta wettqet xogħol ta' restawr fuq il-makkinarju li kien jintuża għat-thin kif ukoll fuq is-saqaf tagħha li nbidel kompletament. **(par. 1)**

Il-Mithna ta' Kola ġarrbet ħsarat kbar f'maltempata fl-2008 u wara li l-apparat mekkaniku tneħħa minħabba sigurtà, Heritage Malta **wettqet studji estensivi** fuq il-ħsarat li soffra l-injam u l-makkinarju intern.

Ir-rakkomandazzjonijiet kienu li jitwaħħal injam ġdid ta' kwalità u li jservi fit-tul għax is-saqaf kien jinsab fi stat ħażin ħafna minħabba d-deterjorazzjoni li soffra matul iż-żmien. **(par. 2)**

Wara li lejn tmien l-2011 waslet l-ewwel kunsinna ta' injam, fil-bidu tas-sena sussegwenti beda x-xogħol fuq il-makkinarju u s-saqaf tal-mithna, filwaqt li ttiehdet l-opportunità biex fil-frattemp isir ukoll xogħol ta' restawr u ta' manutenzjoni fuq il-binja tal-mithna. **(par. 3)**

Fl-2014 bdew jitwaħħlu l-partijiet il-ġodda, fosthom partijiet mill-makkinarju intern. L-installazzjoni kompluta tal-makkinarju u tas-saqaf maħdum mill-ġdid saret sena wara, fl-2015. F'Settembru 2016 twettqet l-aħħar fażi tal-proġett ta' restawr li fiha twaħħlu s-sitt antenni li jibdeu il-proċess kollu tat-thin tal-qamħ. **(par. 4)**

Il-mithna nbriet fl-1725 fi żmien il-Gran Mastru Manoel de Vilhena izda minħabba xi difetti strutturali reġgħet inbriet matul is-snin 80 tas-seklu 18. Din il-mithna ħadet isem Ġużeppi Grech, magħruf bħala Ta' Kola, li għex u ħadem fiha sa mewtu, fl-1987, meta mbagħad il-mithna għaddiet għand l-istat. Minbarra l-apparat tat-thin, il-mithna tinkludi numru ta' kmamar mifruxa fuq żewġ sulari li kienu jintużaw għat-tnejnija tat-thin kif ukoll **ta' abitazzjoni għal Ġużeppi. (par. 5)**

Fis-sular t'isfel il-viżitatur jista' jesplora wkoll għadd ta' għodod originali, uħud minnhom magħmula minn sid il-mithna stess, peress li l-kmamar f'dan is-sular kienu jintużaw għax-xogħol u mħażen għall-prodotti użati f'din il-mithna. **(par. 6)**

Fl-ewwel sular, fejn kien jghix it-taħħan, il-kmamar jinkludu l-kċina, il-kamra tal-ikel u l-kmamar tas-sodda. Fil-kċina, il-viżitatur jista' jammira oġġetti tradizzjonali li kienu jintużaw għat-tisjir u li ftit li xejn għadek tara llum. Garigor iwassal għas-sular ta' fuq fejn hemm il-makkinarju għat-tħin li kien isir bejn żewġ ġebliet tondi kbar. Meta kien isir it-tħin l-antenni riedu jkunu jħarsu lejn id-direzzjoni mnejn ġej ir-riħ biex b'hekk jibdwew iduru l-ingranagġi u jibda jaħdem ukoll il-mekkaniżmu. **(par. 7)**

(Silta meħuda u addattata mill-magażin *Mużajk* ta' Ottubru 2016)

20

Wieġeb il-mistoqsijiet dwar is-silta li qrajt.

1. Liema aġenzija ħadet hsieb it-tiswija u t-tigdid tal-Mithna ta' Kola?
_____ (marka)
2. X'parir inghata rigward is-saqaf tal-injam tal-mithna?
_____ (marka)
3. Liema xoghlijiet ta' restawr jew tiswija saru fuq il-mithna fl-2012?

_____ (2 marki)
4. X'tifhem bil-frażi "**reġġhet fethet il-bibien tagħha**" (*par. 1*)?
_____ (marka)
5. Għal xiex taħseb li kienu jintużaw iż-żewġ ġebliet tondi kbar?
_____ (marka)
6. Il-mithna li hemm fix-Xagħra llum hija dik oriġinali li nbriet fi żmien il-Kavallieri fl-1725. Taqbel? Għaliex?
_____ (marka)
7. F'liema sena l-Mithna ta' Kola għaddiet għand il-Gvern Malti?
_____ (marka)
8. (a) X'kien il-laqam ta' Ġużeppi Grech?
_____ (marka)
(b) Għaliex taħseb li Grech kellu dak il-laqam?
_____ (marka)

9. Aqta' sinjal taht **zewġ** oġġetti użati għat-tisjir li tista' tammira fil-kċina tal-mithna.

kuker, lampa tal-pitrolju, senduq, musbieh, kenur, toaster,
frigg, bettija, bixkilla, spiritiera, friskatur, grill.

(2 marki)

10. Mis-silta sib kelma jew frazi li tfisser:

(a) taraġ li jdur għat-tond: _____ (marka)

(b) sofriet ħafna danni: _____ (marka)

11. Fisser fi kliemek dawn il-frazzjiet skont is-silta:

(a) "**wettqet studji estensivi**" (par. 2)

_____ (marka)

(b) "**ta' abitazzjoni għal Ġużeppi**" (par. 5)

_____ (marka)

12. Għaliex taħseb li postijiet bħall-Mithna ta' Kola għandhom ikunu restawrati?

_____ (2 marki)

Għall-użu tal-għalliema biss (ara l-iskema tal-marki):

♦ Marki għall-ortografija/punteġġjatura: **2** **1** **0**

Taqsima B: IL-METALINGWA

10

1. Imla l-vojt tas-silta skont kif mitlub fil-parentesi. L-ewwel waħda hija lesta bħala eżempju. (5 marki)

Is-sena l-oħra ġew iz-zijiet ta' omni (żid l-artiklu **l-** mal-prepożizzjoni **minn**) **mill**-Kanada. Magħhom ġew in-neputijiet Jack u Ella, tewmin ta' 12-il sena. Huma damu Malta (**kelma waħda** flok 2 ġimġhat) _____. Konna noħorġu magħhom kuljum u kienu jieħdu gost iżuru postijiet (**aġġettiv fil-plural** mill-verb **warrab**) _____. Darba morna mixja fl-inħawi tal-Qammieħ. In-nannu (**verb fil-perfett** mill-għerq **w-s-l** + il-pronom meħmuż **na**) _____ sa hdejn it-Torri l-Aħmar bil-karozza tiegħu. Ella (**verb fil-perfett** mill-għerq **s-h-r**) _____ bis-sbuħija tal-irdumijiet

u ħadet bosta ritratti. Xhin morna lura n-nannu kien għadu jistenniena, imma l-karozza ma riditx (**verb fl-imperfett** miz-zokk morfemiku **start**)

_____ u kellna nimbuttawha!

2. Sib **3 żbalji ortografiċi**, aqta' linja taħthom u wara iktibhom kif suppost fl-ispazju provdut taħt. (3 marki)

Mark deher kemxejn ippanikjat! Iċ-ċwieviet tal-karozza ma seta' jsibhom b'xejn. Kien ċert li poġġijhom fil-but tal-ġakketta u mhux x'imkien ieħor. Ommu qaltlu, "Darb'oħra ħallihom imdendlin wara l-bieb ħalli ssibhom żgur." Baqa' ma sabhomx; ħa bela te u telaq għax-xogħol b'tal-linja.

3. Ikteb dawn is-sentenzi bil-**punteġġjatura tajba**. (2 marki)

Sean it-tifel tal-Prof Borg għalaq sninu l-ġimgħa l-oħra. Ommu u missieru organizzawlu festin sorpriża u stiednu lil sħabu kollha tal-Universita.

Taqsima Ċ: IL-KITBA

25

Ikteb bejn **200 u 250 kelma** dwar **WIEĦED** minn dawn it-titli:

1. Iddeskrivi attività li organizzat l-iskola tiegħek biex jingabru flus għall-Istrina.

JEW

2. Ix-xwejha tal-isqaq, persuna li tassew timpressjonani.

JEW

3. L-importanza tal-isport fil-ħajja tal-lum.

JEW

4. Kull binja f'Malta għandu jkollha l-pannelli tax-xemx. Iddiskuti.

Immarka n-numru tal-komponent magħżul ►

4

[illegible]

[illegible]

► **Aqra dawn il-poeżiji u wara wieġeb il-mistoqsijiet.**

(10 marki)

Poeżija 1	Poeżija 2
<p>Il-Kelma</p> <p>Il-kelma setghana, gentili bħan-nida qawwija bħan-nar.</p> <p>Il-kelma tingħagen, tirtab u tissawwar bħat-tafal fix-xogħol tal-fuħħar.</p> <p>Xi drabi naħkimha, tħallini naħdimha u jigri sikwit li biha nesprimi sew sew dak li rrid.</p> <p>‘Mma drabi taħrabli u tmur tistaħbieli... u l-fjamma li tkun tkebbset fija mill-ewwel tintfieli.</p> <p>Carmel G. Cauchi</p>	<p>Imdawwar bl-ilma bħal żring fuq wiċċ ta’ blata - min jghix fuq gżira.</p> <p>Oliver Friggieri</p>
	Poeżija 3
	<p>Lil...Wieħed</p> <p>Sabiha d-dar li bnejt hdejn xatt il-baħar: Ma jaħkimhiex il-bard u x-xemx bi ħruqha, Ma jaħkimhiex ir-riħ u r-raxx tal-mewġa, Jaħkimha biss il-flen li silfek fuqha.</p> <p>C.V.</p>
	Poeżija 4
	<p>Il-Granċ u l-Kelb</p> <p>Granċ mill-baħar tala’ r-ramla, Jirgħa, ifittex lil xi duda. Lemħu Kelb, qal: “Dalwaqt nieklu ... Bil-ġuħ żaqqi niexfa għuda.”</p> <p>Malli l-Granċ ħass nejba tqarmċu: “Ħaqqni,” qal, “immut b’dal-mard; Għax la kont maħluq għall-baħar, Ma kellix xi rridha l-art.”</p> <p>Annibale Preca</p>

Innota l-forma tal-poeżiji u imla l-vojt kif meħtieġ.

(2 marki)

1. (a) Il-poeżija numru _____ hija epigramm.
- (b) Il-versi tal-poeżija numru _____ jiffurmaw poeżija tradizzjonali.
- (ċ) Il-forma poetika numru _____ hija ħajku.
- (d) Il-poeżija miktuba bil-vers ħieles hija dik bin-numru _____.

Aqra l-poeżija 'Il-Kelma' ta' Carmel G. Cauchi (il-poeżija numru 1) u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

2. (a) Sib **similitudni** mit-tieni strofa ta' din il-poeżija.
_____ (marka)
- (b) X'effett tħalli din il-figura tad-diskors?
_____ (marka)
3. (a) Sib **metafora** mill-aħħar strofa ta' din il-poeżija.
_____ (marka)
- (b) X'effett tħalli din il-figura tad-diskors?
_____ (marka)
4. Agħti eżempju ta' **rima mbewsa** mit-tielet strofa tal-poeżija.
_____ (marka)
5. F'madwar **70 kelma** iktib dwar it-tema ewlenija ta' din il-poeżija u l-kuntrast li nsibu fiha. Ikkummenta dwar kuntrasti simili jew oħrajn li inti esperjenzajt f'ħajtek.

_____ (3 marki)

► **Aqra din is-silta addattata min-novella *L-Ewwel Telefonata ta' Oliver Friggieri* u wara wieġeb il-mistoqsijiet. (10 marki)**

Kostanzu qatt ma kellu ambizzjonijiet kbar. Ix-xewqat ċkejknin li kibru fih maż-żmien kważi seħħu wehdom. Wasal sal-bieb tax-xjuħija bis-semplicità ta' meta kien għadu tifel jiġġerra wara l-friefet, jitla' mas-siġar u jqatta' ż-żarbun kull meta jixxuttja l-ġebel u l-blalen taċ-ċarruta fl-għelieqi qrib id-dar.

Is-semplicità libisha minn kmieni bħal ġlekk li qdiem u tgħarraq fuqu bla ma neżgħu qatt. 5

Fl-iskola kien gwejjed, ma jieħu sehem f'xejn, jagħmel ix-xogħol kollu bi skruplu sħiħ u ma jibbrilla qatt fl-eżamijiet. Meta beda jitfarfar ma gawdiex żgħozitu wisq, anqas iġġerra 'l hawn u 'l hinn kull filgħaxija mal-ħbieb.

Hekk baqa' meta beda jikber. Iżżewweġ bħal kulhadd meta qabeż nofs 10

l-għoxrinijiet u ngabar mill-ġdid f'dar fqira oħra, bħal ta' ommu u missieru.

Sadanittant iż-żmien ma jistenna lil hadd, u anqas ma stenna lilu. Fil-mixja nervuża tiegħu ż-żmien ġab bidliet kbar, heżżeż kollox mill-qiegħ u d-dinja ta' qabel bilkemm baqgħet tingħaraf minn kif kienet fis-snin imbiegħda ta' tfulitu.

Minflok il-bini qadim nibet il-ġdid. Minflok it-toroq u l-isqaqien infethu l-ispazji 15
wesgħin miksijin bit-tarmak. L-ilbies ma baqax jingħaraf, ġew modi ġodda u hu
ħares lejhom biċ-ċiera u baqa' jilbes kif trabba. X'kien hemm li għadu ma
tbiddilx? Kostanzu thawwad ħafna quddiem id-dinja l-ġdida li daħlet fuqu biex
irrendietu barrani fost ix-xjuħ.

1. Aqta' sinjal taħt l-aġġettiv li jiddiskrivi lil Kostanzu.

ottimist traskurat vivaċi ambizzjuż monotonu (marka)

2. X'tikkummenta fuq il-logħob li kien jilgħab Kostanzu fi tfulitu?

(marka)

3. Liema **metafora** turina li Kostanzu kien kiber u kien fl-aħħar fażi tal-irġulija tiegħu?

(marka)

4. Liema figura tat-taħdit tintuża fl-aħħar sentenza tal-ewwel paragrafu:
“Is-semplicità libisha minn kmieni bħal ġlekk li qdiem u tgħarraq fuqu bla ma
neżgħu qatt.” Fisser din is-sentenza fi kliem.

_____ (2 marki)

5. Kostanzu kien bniedem konservattiv ħafna u jirreżisti l-bidla. Taqbel? Għaliex?

_____ (marka)

6. Liema **metafora** fit-tielet paragrafu tas-silta turina li l-progress ta’ matul is-snin
ġab trasformazzjonijiet kbar fil-ħajja?

_____ (marka)

7. F’madwar **70 kelma** ikkumenta dwar għaliex Kostanzu “thawwad ħafna quddiem
id-dinja l-ġdida”. Inti kif tħares lejn il-progress u l-bidliet li jġib miegħu ż-żmien?

_____ (3 marki)

Taqsima E: IL-FEHIM MIS-SMIGH: Vjaġġ Storiku

10

Taħriġ A: Imla l-vojt b'kelma waħda biss.

(3 marki)

1. Neil Armstrong kien l-ewwel bniedem li _____ fuq il-qamar.
2. Mijiet ta' miljuni madwar id-dinja segwew l-inżul fuq il-qamar permezz ta' _____ televiżiva.
3. Armstrong, Aldrin u Collins għamlu tour _____ biex jiċcelebraw is-suċċess tal-missjoni tagħhom fuq il-qamar.

Taħriġ B: Liema kelma mit-test li smajt tfisser:

(2 marki)

4. għanijiet _____
5. li kienu seħħew qabel _____

Taħriġ Ċ: Imla l-vojt b'informazzjoni skont dak li smajt fis-silta.

(5 marki)

6.	Apollo 11	
7.	Sea of Tranquility	
8.		Il-President tal-Istati Uniti fl-1969.
9.		Żewġ dati: (i) meta l-astronawti telqu lejn il-qamar (ii) meta l-astronawti rritornaw fid-dinja
10.		Il-bliet Amerikani li fihom l-ekwipaġġ tal-Apollo 11 ingħata merġha kbira minn eluf ta' nies.

TMIEM IL-KARTA